

ks. Bolesław Karcz

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

O SIECI HAZARDU
RECENZJA KSIĄŻKI

Andrzej Zwoliński, *W sieci hazardu*, Wydawnictwo Petrus: Kraków 2011, 400 STRON, ISBN 978-83-7220-180-0

Hazard w ogólnym rozumieniu oznacza gry pieniężne, gdzie o wygranej decyduje przypadek, zaś samo słowo „hazard” pochodzi z języka arabskiego i oznacza kostkę lub też grę w kości. Ciekawe, że w tłumaczeniu dosłownym z języka angielskiego oznacza niebezpieczeństwo, jak również ryzyko. Czym jest więc dla współczesnych hazard? Dlaczego temat ten jest coraz szerzej omawiany przez socjologów, psychologów i psychiatrów? Czy hazard można oceniać z punktu widzenia moralnego? W odpowiedzi na te i inne pytania dotyczące szerokiego zagadnienia hazardu idzie nam z pomocą nowa publikacja. Na rynku wydawniczym pojawiła się niezwykle ważna książka dotycząca zagadnień z hazardu autorstwa ks. prof. dra hab. Andrzeja Zwolińskiego *W sieci hazardu*, wydana przez wydawnictwo Petrus, Kraków 2011.

Hazard nie jest nowym zjawiskiem, gdyż był znany we wszystkich starożytnych cywilizacjach. Już 2300 lat przed naszą erą w Chinach grano o niewolników, w Egipcie na piramidzie Cheopsa spotykamy inskrypcje mówiące o grach hazardowych, co więcej, wzmiankę o grze hazardowej znajdujemy na kartach Ewangelii, gdzie rzymscy żołnierze w czasie śmierci Jezusa na krzyżu rzucili losy o Jego suknię, decydując w ten sposób, do kogo będzie należała. Wprowadzając czytelnika w zagadnienie, autor przywołuje postać znanego rosyjskiego pisarza Fiodora Dostojewskiego. Jak się okazuje, był on hazardzistą i zmagał się z tym nałogiem wiele lat. Dostojewski napisał nawet książkę *Gracz* (1866) będącą niezwykle trafionym studium filozoficzno-psychologicznym hazardu. Anna Snitkin, narzeczona Dostojewskiego, pomagała mu w redakcji tej książki, ale przy tej okazji mogła poznać również, jak bardzo trudnym doświadczeniem stał się hazard w relacjach międzyludzkich. Dostojewski w amoku hazardowym podczas miodowego miesiąca (1867), który spędzali w Niemczech, zastawił ślubną obrączkę, a nawet przegrał kolczyki żony. Z nałogu hazardowego Dostojewski wyszedł niemal

w sposób mistyczny, a żona ukazała problem Fiodora w swych *Wspomnieniach*. Więcej o nałogu Dostojewskiego, uwolnieniu z niego, jak również o wspomnieniach jego małżonki czytelnik może się dowiedzieć z tej książki.

Autor wkraczając w tematykę hazardu pod względem naukowym, ukazuje zderzenie się dwóch światów: przewidywalności i zdarzeń nieprzewidywalnych oraz przywołuje tutaj myśl wielkiego myśliciela XX wieku Ericha Fromma, który nakreślił społeczeństwa o kulturze nekrofilicznej i biofilicznej. W książce *Anatomia ludzkiej destrukcyjności* Fromm pisze: „Miłość do życia albo miłość do śmierci to fundamentalny wybór. Nekrofilia rozwija się wówczas, gdy rozwój biofilii zostaje zahamowany. Człowiek jest biologicznie wyposażony w zdolności do biofilii, psychologicznie ma jednak potencjał nekrofiliczny jako alternatywne rozwiązanie”¹. Człowiek staje zatem wobec różnych wyborów, lecz nie wiadomo, w którym kierunku potoczą się jego losy. Odkrywanie świata niesie z sobą jeszcze większe przekonanie, że świat nie jest wcale taki prosty, logiczny i uporządkowany. Ta pewnego rodzaju niepojmowalność świata, przez którą relacja pomiędzy człowiekiem a światem nie jest w pełni przewidywalna, staje w pewnego rodzaju opozycji wobec upragnionego przez człowieka szczęścia. Tutaj dotykamy również tematu szczęścia, który – jak podkreśla autor – jest niezwykle ważny w poruszaniu się po zagadnieniu związanym z tematyką gier hazardowych. Z poczucia szczęścia, sukcesu i spełnienia, marząc o lekkim i bogatym życiu, jak również z pewnej dozy niepewności bierze się dalsza chęć do podejmowania hazardu.

Historia hazardu ukazuje konkretne odmiany gier hazardowych w różnych cywilizacjach i stuleciach. Oczywiście punktem wyjścia była zabawa. Niemniej jednak, jak uważa holenderski kulturoznawca Johan Huizinga, to właśnie zabawa stoi u podstaw wszelkich działań człowieka, również w takich dziedzinach życia, jak: powstawanie kultur, nauki, sztuki, ale też wojen czy filozoficznych idei. Zapewne ciekawym będzie dla czytelników poznanie różnych form zabaw, które były rozumiane jako przynoszące człowiekowi szczęście, jak np. znana już 6 tysięcy lat wstecz w Egipcie gra w kręgle, która miała nie tylko walor zręcznościowy, ale również miała przynieść życiowe szczęście temu, kto wygrywa, a nieszczęście przegranej. Równie ciekawe są inne przykłady gier. W średniowieczu Kościół podjął temat zabobonów i podkreślał swe stanowisko, które autor również podejmuje w tej publikacji.

Uzależnienie od hazardu jest potwierdzone naukowo, a przecież jednym z podstawowych przymiotów człowieka jest niewątpliwie wolność. Autor ukazuje, czym jest uzależnienie i dlaczego wielu ludzi znając destrukcyjne oddziaływanie hazardu, pomimo wszystko wchodzi w ten złudny świat jeszcze bardziej. Oczywiście ukazany jest tutaj szereg uwarunkowań, które wyjaśniają podjęty problem, przywołując m.in. sugestie Zygmunta Freuda, który opierając swe stanowisko na psychoanalizie, mówił o autodestrukcji, narcyzmie, poczuciu winy lub traumach. Ponadto ukazywał uzależnienie od hazardu na jednej szali z narkomanią i alkoholizmem, ponieważ jest to związane z zakłóceniem procesu poznawczego. Opisanie przez autora 4 faz uzależnienia od hazardu pozwala na lepsze zrozumienie problemu.

¹ E. Fromm, *Anatomia ludzkiej destrukcyjności*, przekł. J. Karłowski, Poznań 1999, s. 409, Biblioteka Nowej Myśli.

Mając do czynienia z uzależnionym od hazardu, można zauważyć negatywne skutki tego zjawiska. Wszelkie badania potwierdzają, że wpływ hazardu na człowieka jest mocny i wieloaspektowy. Jest pułapką, w którą można bardzo łatwo wpaść, gdyż wydaje się tylko pewną formą rozrywki przynoszącej ekscytację, podnoszącej adrenalinę, która pozwala zapomnieć o problemach codzienności, wyrwać się choć na chwilę z prozaicznej rzeczywistości, co więcej – daje szansę na wygraną, która jest przecież w zasięgu ręki, na wyrwanie się z szarej rzeczywistości, trzeba tylko wygrać – wówczas przeszłość stanie się piękna. Cechą doznań hazardowych dla gracza jest bardzo szybkie przyswajanie sobie tzw. „wirusów umysłu”. O tym zjawisku mówi memetyka. Jest to nauka z pogranicza psychologii, biologii, antropologii i nauk kongwistycznych, czyli nauk o poznawaniu. Autor wskazał również na takie skutki uzależnienia od hazardu, jak: zaburzenia natury psychicznej, odrealnienie, doświadczanie niepowodzeń i złudnych nadziei, brak umiejętności trafnego oceniania sytuacji, zaburzenie więzi rodzinnych itp.

Ważnym tematem jest pomoc osobom uzależnionym od hazardu oraz tym, którzy są potencjalnymi ofiarami hazardu, stąd autor podejmuje również zagadnienie profilaktyki i terapii. Z publikacji dowiadujemy się, że według CBOS w Polsce 80 proc. osób negatywnie ocenia ten proceder, a 60 proc. całkowicie przeciwstawia się hazardowi. Trzeba też zauważyć, że w przemyśle hazardowym w samej Polsce zatrudnia się ponad 6 tysięcy osób, do których trzeba doliczyć jeszcze właścicieli i pracowników około 27 tysięcy lokali „rozrywkowych”, jak również produkujących maszyny gier itp. Ukazane zostały również przykładowe akcje profilaktyki uzależnień hazardowych oraz przebieg terapii hazardzistów. Ponadto hazard trzeba też rozważać w aspekcie moralnym, gdyż dotyczy świadomego i dobrowolnego działania, które może prowadzić do destrukcji życia oraz relacji społecznych, co również zostało ujęte w tej publikacji.

Publikacja ks. prof. dra hab. Andrzeja Zwolińskiego jest bardzo ważnym głosem dotyczącym nowych uzależnień. Prezentuje hazard w jego historycznej perspektywie, ale przede wszystkim przestrzega przed złudnym wrażeniem, że jest to zwykła zabawa, dzięki której człowiek może się rozradować. Ukazanie profilu hazardzisty, uzależnienia – choroby, profilaktyki i terapii, jak również oceny moralnej jest bardzo ważnym wkładem naukowca w analizę socjologiczną zjawiska hazardu. Książka *W sieci hazardu* powinna stać się lekturą obowiązkową dla socjologów, psychologów, terapeutów i pracowników socjalnych, jak również osób edukujących się w tych kierunkach, gdyż holistyczne spojrzenie na hazard pomoże im w zawodowej pracy.